

УДК 338.439.52 : 339.137.2

Вовк М. В., к.е.н., доцент[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ

Розвиток соціально орієнтованого ринку України та перспектива підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС зумовили невідкладну потребу розв'язання актуальних проблем функціонування АПК – єдиної цілісної виробничо-економічної системи, яка охоплює ряд галузей економіки, спеціалізованих на виробництві продовольства. Сам факт підписання Угоди про асоціацію значно підвищить інвестиційну привабливість та притік прямих іноземних інвестицій в сільське господарство, що дозволить урівноважити від'ємний торговельний баланс з країнами Європейського Союзу.

Ключові слова: *сільське господарство, виробництво, потенціал, ринок, конкурентоспроможність, євроінтеграція*

Постановка проблеми. Зі створенням зони вільної торгівлі з країнами ЄС Україна отримає великі перспективи у галузі сільського господарства. Аби якнайкраще скористатись такою можливістю, потрібна довгострокова стратегія, що гарантуватиме безпеку харчових продуктів, збалансованість виробництва та зайнятість сільського населення. Через зону вільної торгівлі з ЄС український виробник отримає можливість завоювати своє місце на «заможному» європейському ринку, знайти свою нішу та просувати якісний український продукт за достойною ціною на ринки європейських країн. Вітчизняні споживачі, у свою чергу, отримають доступ до високоякісних європейських товарів в Україні за нижчими цінами.

В певному значенні, це буде боротьба за економічне виживання, можливо, навіть природний відбір для окремих сегментів галузей економіки, але боротьба, від якої виграє громадянин України, її економіка та зрештою держава. Для найбільш чутливих сегментів економіки країни будуть передбачені певні перехідні періоди та сприятливі адаптаційні умови, які дозволять запобігти шоківим явищам. Сам факт підписання Угоди про асоціацію значно підвищить інвестиційну привабливість та притік прямих іноземних інвестицій, що дозволить урівноважити від'ємний торговельний баланс з ЄС.

Аналіз останніх досліджень. Передумовами для успішного входження та збереження конкурентоспроможності аграрної продукції на євrorинку є: природно-ресурсний та експортний потенціал сільського господарства, достатньо висока інвестиційна привабливість сільськогосподарських

підприємств, вагомий людський капітал, можливості органічного виробництва продукції. Тому наукові дослідження у сфері формування європейської аграрної моделі сприятимуть проведенню структурних реформ у галузі сільського господарства та підвищенню рівня конкурентоспроможності агропродовольчої продукції на європейському та світовому ринках.

Метою статті є розробка шляхів підвищення рівня конкурентоспроможності агропродовольчої продукції на європейському ринку та розв'язання проблем, які супроводжують процес євроінтеграції саме аграрного сектора економіки України.

Виклад основного матеріалу. Розвиток і поглиблення євроінтеграції є ключовою характеристикою ефективних змін у сільському господарстві та порівняно новим напрямом досліджень вітчизняної аграрної науки. Незважаючи на політичну та економічну кризу, Європейський Союз і надалі залишається основним орієнтиром в аграрному секторі економіки України. Відкриваються нові можливості для відродження сільського господарства, створюються додаткові порівняльні переваги на агропродовольчому ринку в умовах глобалізації економіки. З підписанням Угоди про Асоціацію з ЄС Україна може розраховувати не тільки на розширення ринків збуту, а й на приплив інвестицій, а отже отримати серйозний імпульс для розвитку технологій [1]. Адже одним із найважливіших напрямів підвищення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції (як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках) є активізація інноваційно-інвестиційної діяльності.

Водночас, надзвичайно важливим в умовах поглиблення економічної кризи є усвідомлення можливостей, а також ймовірність викликів, які несуть у собі процеси європейської інтеграції для вітчизняного аграрного сектора економіки. Ігнорування стратегічних орієнтирів і завдань, які були характерними для початкового періоду європейської інтеграції в аграрному секторі економіки, як відомо, стало однією з причин технологічного відставання галузі, деструктивних процесів у життєзабезпечуючій соціальній сфері села, погіршення стану навколишнього природного середовища, неринкових методів державної підтримки агротоваровиробників та інших негативних наслідків [4].

Європейський Союз є об'єднанням держав не лише з різним стажем членства, але перш за все з диференційованим рівнем економічного розвитку. Це можна дослідити за показниками розміру ВВП на одну особу, рівнем безробіття, структурою працюючих і розподілом доходів, а також рівнем життя населення, окрім того, технологічною, комунікаційною, транспортною і соціальною інфраструктурами. Інтеграційні процеси, з одного боку, сприяли зменшенню даних відмінностей, а з іншої – поглиблювали їх, особливо на рівні окремих секторів (наприклад, сільського господарства) і регіонів.

Структура сільського господарства в країнах ЄС також різноманітна. Це залежить від відмінностей у географічному положенні, топографії, клімату і природних ресурсах, а також різноманітності регіональних заходів щодо

функціонування аграрного сектора, інфраструктури та соціальних звичаїв і традицій.

Рівень готовності вітчизняного аграрного сектора економіки до умов євроінтеграції показано в таблиці 1, де проаналізовано виробництво, використання та розподіл сільськогосподарських ресурсів, що може свідчити про перспективний розвиток сільського господарства України у разі підписання угоди про Асоціацію з Євросоюзом.

Незважаючи на те, що в Україні сільськогосподарські підприємства є відносно невеликими – в середньому припадає 38,43 га на одне господарство, в Європі даний показник (14,2 га) є більш, ніж вдвічі меншим. Справді, як показують дані рисунка 1, 13707 господарств (23,1%) займають площу від 20 до 50 га. Проте, 2389 сільськогосподарських підприємств (4,3%) займають 33,5% загальної площі сільськогосподарських угідь, що вказує на наявність крупно товарних агрохолдингів. Дані показники разюче відрізняються від загальноєвропейських, адже 47% усіх сільськогосподарських підприємств Євросоюзу займають площу менше 2 га. При чому саме дані господарства виробляють майже половину валової продукції сільського господарства.

Таблиця 1

**Основні структурні сільськогосподарські показники України та ЄС,
2011 р.**

Показник	Кількість с/г підприємств	Площі с/г угідь, тис га	Припадає в середньому на одне підприємство, га	Кількість зайнятих в сільському господарстві, тис. ос	Випуск продукції, млн. євро
ЄС	12 248 000	174 115,6	14,2	9 945,8	307 889,5
Україна	56133	21570,6	38,43	3410,3	2052,9

Джерело: [2, 5].

Сільське господарство без фінансової підтримки ззовні, а особливо дрібнотоварні господарства, мають малі шанси на розвиток. Вони повинні підтримуватися, незважаючи на їх нерентабельність, не лише тому, що є місцями праці та джерелом утримання багатьох родин, які не мають іншої можливості заробітку, але і задля базового джерела некомерціалізованого виробництва продовольства і гарантії забезпечення ним села. Тим більше, що досвід розвинених країн Європейського Союзу показує, що високий рівень концентрації землі та технологій сільськогосподарського виробництва призводить до зменшення кількості населення сільських територій і його концентрації, що викликає погіршення якості споживчих продуктів. Також односторонній підхід, тобто підтримка в рамках Спільної сільськогосподарської політики, розвитку сільських територій коштом доплат до с/г господарств може становити загрозу для політики урівноваженого розвитку.

Всі заходи щодо державної підтримки сільського господарства умовно поділені на три групи або розкладені у різнокольорові скриньки: “зелену”, “блакитну” і “жовту” (чи “бурштинову”).

До “зеленої скриньки” належать заходи, не спрямовані на підтримку обсягів виробництва та цін виробників, отже, не порушують принципів справедливої конкуренції. Немає також заперечень проти бюджетного фінансування заходів “блакитної скриньки”, оскільки вони спрямовані на обмеження перевиробництва (скорочення поголів'я худоби, посівних площ тощо). Найбільш дискусійним питанням при вступі України до СОТ є заходи “жовтої скриньки”. До них належать заходи внутрішньої підтримки, що справляють викривлюючий вплив на торгівлю і виробництво.

Для підвищення ефективності виробництва і переробки сільськогосподарської продукції, які сприятимуть продовольчій незалежності України, її виходу на світовий і регіональні продовольчі ринки, зростанню економічного й соціального розвитку країни та підвищенню життєвого рівня населення необхідно провести такі заходи:

- удосконалити нормативно-правову базу, яка регулює питання щодо здійснення торговельної діяльності;
- оновити матеріально-технічну базу діючих підприємств та при потребі відкриття нових, що сприятиме збільшенню обсягів виробництва та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції;
- розширення торговельної інфраструктури, яка відповідатиме європейським та світовим стандартам;
- забезпечення державної фінансової підтримки та запровадження механізму заохочення придбання чи лізингу сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва для формування сучасної техніко-технологічної бази агропромислових підприємств;
- стимулювання вітчизняних товаровиробників до впровадження інноваційних технологій, модернізації та будівництва об'єктів зберігання та переробки сільськогосподарської продукції з метою збільшення обсягів виробництва продукції, підвищення її якості та поступового імпортозаміщення;
- збільшення обсягу експорту агропродовольчої продукції;
- ефективне стимулювання розвитку обслуговуючої та виробничої сільськогосподарської кооперації.

Щодо перспектив євроінтеграції для сільського господарства України, то вони будуть формуватися під впливом:

- виконання угод СОТ, що регулюють виробництво і торгівлю у сфері сільського господарства;
- умов приєднання України до СОТ, які визначаються в ході переговорного процесу;
- поточного стану сільського господарства й агропродовольчих ринків України, насамперед рівня конкурентоспроможності національних товаровиробників.

Успішне виконання Угоди про асоціацію означатиме відповідність критеріям членства. А відтак – підвищення якості життя громадян, модернізацію усіх сфер життя держави і суспільства, підвищення

конкурентоздатності українських виробників тощо. Саме це, а не членство як таке, є метою європейської інтеграції [3].

З підписанням Угоди про Асоціацію з ЄС Україна може розраховувати не тільки на розширення ринків збуту, а й на приплив інвестицій, а отже отримати серйозний імпульс для розвитку технологій [1].

Висновки. Отже, враховуючи важливе значення АПК в економічному і соціальному зростанні суспільства, дослідження проблеми підвищення ефективності виробництва і переробки сільськогосподарської продукції в світлі перспективи підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС як засобу підвищення конкурентоздатності української продукції на європейському ринку є одним із пріоритетних завдань сьогодення. Вищезазначені заходи сприятимуть продовольчій незалежності України, її виходу на світовий і регіональні продовольчі ринки, зростанню економічного й соціального розвитку країни та підвищенню життєвого рівня населення.

Література

1. Асоціація з ЄС сприятиме технологічному переозброєнню українського АПК [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.interestu.info>.

2. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Єлісеєв К. 7 міфів угоди про асоціацію між Україною та ЄС [Електронний ресурс] / К. Єлісеєв // Народний Депутат. — 2013. — № 9 / К.Єлісеєв. — Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua>.

4. Міщенко Д. А. Взаємоузгодженість дій держави у перебудові галузевої структури аграрного виробництва у відповідності до викликів глобалізації / Д. А.Міщенко // Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток". — 2010. — № 7.

5. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eurostat.com>.

Анотація

Развитие социально ориентированного рынка Украины и перспектива подписания Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС обусловили безотлагательную потребность решения актуальных проблем функционирования АПК – единственной целостной производственно-экономической системы, которая охватывает ряд отраслей экономики, специализированных на производстве продовольствия. Сам факт подписания Соглашения об ассоциации значительно повысит инвестиционную привлекательность и приток прямых иностранных инвестиций в сельское хозяйство, которое позволит уравновесить отрицательный торговый баланс со странами Европейского Союза.

Summary

Socially oriented market of Ukraine development and prospect of signing of Agreement about an association between Ukraine and ES stipulated the exigent necessity of decision of issues of the day of functioning of agroindustrial complex – the unique integral virobniche-ekonomichnoy system, which engulfs the row of industries of economy, specialized on the production of food. The fact of signing of Agreement about an association considerably will promote an investment attractiveness and leaking in of direct foreign investments in agriculture that will allow to balance negative balance of trade with the countries of European Union.

Рецензент – к.е.н., доцент Гачек Т.С.